

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 18.06.2019 nr 7-4/190553/1903141

Isikuandmete töötlemine sõidukite tehnoülevaatuse kontrollimisel

Austatud avaldaja

Palusite õiguskantsleril hinnata, kas Maanteeametil on õigus sõidukite ülevaatuspunkti tööd kontrollides isikuandmeid töödelda. Kirjutasite, et Maanteeamet kontrollis [korruptsioonivastases seaduses](#) (KVS) sätestatud toimingupiirangute järgimist ja tegi kindlaks, et Teie ettevõttes töötavad mootorsõidukite ülevaatajad on teinud ülevaatuse enda sõidukile. Selleks töötles Maanteeamet ka isikuandmeid.

Õiguskantsler ei tuvastanud, et Maanteeamet oleks isikuandmete töötlemisel Teie põhiõigusi rikkunud. Teadaolevalt piirdus isikuandmete töötlemine ülevaatuse nõuetekohasuse hindamiseks minimaalselt vajalike andmetega. Need andmed koguti kooskõlas õigusaktidega ja andmeid töödeldi õiguspärasel eesmärgil – Maanteeametile seadusega pandud ülesande täitmiseks.

Isikuandmete töötlemise õiguslik alus

[Isikuandmete kaitse üldmäärus](#) (IKÜM) sätestab kuus isikuandmete töötlemise õiguslikku alust. Kui eraõiguslikes suhetes töödeldakse isikuandmeid valdavalt lepingu täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p b) või andmesubjekti nõusoleku alusel (art 6 lg 1 p a), siis avaliku võimu teostamisel pole isikuandmete töötlemiseks üldjuhul andmesubjekti luba vaja. Isikuandmete töötlemine on seaduslik ka siis, kui andmeid töödeldakse isikuandmete vastutava töötleja seadusjärgsete kohustuste täitmiseks või kui see on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks (IKÜM art 6 lg 1 p-d c ja e). Seejuures pole vaja iga isikuandmete töötlemise toimingut reguleerida õigusaktiga, piisab sellest, kui isikuandmete töötlemise eesmärk tuleneb Euroopa Liidu või liikmesriigi õigusaktist (IKÜM põhjenduspunkt 45 ja art 6 lg 3).

Teie kirjeldatud juhul töötles Maanteeamet isikuandmeid nii avalikes huvides oleva ülesande kui ka seadusjärgse kohustuse täitmiseks. Maanteeamet korraldab sõidukite ülevaatuspunkti avalikes huvides. Seejuures võib amet volitada halduslepinguga ülevaatuspunkti tegema äriühingu (LS § 73 lg 3; § 191 lg 1). Halduslepingu alusel tegutsev äriühing täidab lepingus piiritletud ulatuses avalikku ülesannet. Selle ülesande täitmisel on äriühing haldusorgan ([haldusmenetluse seadus](#) (HMS) § 8 lg 1) ning ta peab järgima peale halduslepingu nõuete ka muid avaliku võimu teostamise kohta kehtivaid nõudeid.

Maanteeamet peab tehnoülevaatuse nõuete täitmise üle tegema haldusjärelvalvet (LS § 73 lg 3). Haldusjärelvalve hõlmab ka haldusülesande täitmise õiguspärasuse kontrollimist ([Vabariigi](#)

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[Valitsuse seaduse](#) (VVS) § 75¹ lg 1 ja 4). LS § 75 lõige 1 sätestab, et haldusjärelevalve eesmärk on tuvastada, kas ülevaatuspunkti tegevus vastab õigusaktide nõuetele ja kas ülevaatuspunkt täidab halduslepingust tulenevaid kohustusi. Ka halduskoostöö seadus näeb ette, et halduslepingu täitmist tuleb kontrollida ning lepingus tuleb seda käsitleda ([halduskoostöö seadus](#) (HKTS) § 10 p-d 5 ja 9). Kuna halduslepingu üle tehtavale haldusjärelevalvele kohaldatakse haldusmenetluse seadust (HKTS § 2, RKHKo, [3-3-1-38-04](#), p 9), võib isikuandmeid töödelda ka halduslepingu täitmist kontrollides, kui seadus ei näe ette teisiti (HMS § 7 lg 5). Seadused ei näe ette teisiti ega kitsenda Maanteeameti pädevust töödelda isikuandmeid.

Ülevaatus tegev äriühing peab järgima kõiki asjakohaseid nõudeid. Muu hulgas peab äriühing tagama, et nii ühing ise kui ka tema nimel ja vastutusel tegutsevad isikud järgivad KVS §-s 11 sätestatud toimingupiiranguid. Ülevaatus mitte ainult ei pea vastama nõuetele, vaid see peab ka näima aus ja õiglane (RKHKo, [3-3-1-73-16](#), p 39). Seetõttu peab ülevaatus tegija keelduma ülevaatus tegemisest, kui ta võib olla seotud kontrollitava sõidukiga sel määral, et see võib mõjutada ülevaatus tulemust. Ka HMS § 10 lõigete 1 ja 2 kohaselt ei tohi isik võtta haldusorgani nimel osa haldusmenetlusest, kui otsus või toiming puudutab teda ennast, tema sugulast või perekonnaliiget või kui on muid asjaolusid, mis mõjutavad erapooletust.

Ülevaatus objektiivsust ja head kvaliteeti nõuab ka LS § 192 lõige 1¹. Sama nõue tuleneb [direktiivist 2014/15/EL](#): ülevaatus tegevatel inspektoritel ei tohi olla huvide konflikti ja liikmesriik või pädev asutus peab veenduma, et tagatud on erapooletus ja objektiivsus (art 13 lg 4); liikmesriik peab tegema ülevaatuspunktide üle järelevalvet, sealhulgas peab järelevalve hõlmama ka erapooletuse kontrollimist (art 14, lisa V p 2). Nendele piirangutele on Maanteeamet tähelepanu juhtinud ka oma 26.11.2015 tegevusjuhendis „Korruptsioon tehnonõuetele vastavuse kontrollil ja sellest teatamine“. Maanteeameti ja ülevaatuspunkti vahel sõlmitud haldusleping (punkt 4.2) kohustab seda tegevusjuhendit järgima.

Ülevaatus objektiivsuse ja kvaliteedi nõudega on vastuolus see, kui ülevaatus tegev inimene on majanduslikel või muudel põhjustel huvitatud ülevaatus tulemusest. Ülevaatus objektiivsust ei taga üksnes see, kui kõik toimingud tehakse Maanteeameti videojälgimise all (LS § 191 lg 3), ega ka kontrollitud mõõtevahendi kasutamine. Majandus- ja kommunikatsiooniministri 18.07.2011 määruse nr 77 „[Mootorsõiduki ja selle haagise tehnonõuetele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord](#)“ kohaselt on mitmeid nõudeid, mida ei hinnata mõõtevahendi abil, vaid muude meetoditega. Määruse [lisa 4](#) kohaselt kasutatakse ülevaatusel ka visuaalset vaatlust ja muid viise, millega kaasneb paratamatult hinnangulisus. Seega võib ka ülevaatusel olla korruptsioonioht ja selle vältimiseks tuleb järgida toimingupiiranguid (KVS § 11 lg 3 p 6).

Isikuandmete töötlemise põhimõtete järgimine

Isikuandmete töötlemisel tuleb järgida ka isikuandmete töötlemise põhimõtteid (IKÜM art 5): isikuandmete töötlemine peab muu hulgas olema seaduslik ning andmesubjektile läbipaistev; isikuandmeid tuleb töödelda nende kogumisel määratletud eesmärkide kohaselt ning minimaalsuse põhimõttest lähtudes.

Liiklusregistris peetakse arvestust sõidukite, väikelaevade, alla 12-meetrise kogupikkusega laevade ja jettide, juhilubade ja muude juhtimisõigust tõendavate dokumentide, digitaalse sõidumeeriku kaartide, juhtide ametikoolituse ja registerpantide üle (LS § 173 lg 1). Suuremas plaanis teenib liiklusregister liiklusohutuse tagamise eesmärki (LS § 1 lg 1). Liiklusohutuse tagamise eesmärgil töödeldi ka ülevaatus teinud töötajate isikuandmeid. Tänavail ja teedel tohivad liikuda üksnes tehniliselt korras sõidukid. Sel eesmärgil tuleb teha ka sõidukite perioodilist ülevaatus ning Maanteeametile on pandud kohustus kontrollida, kas sõidukite tehnilist korrasolekut on ülevaatusel hinnatud nõuetekohaselt, sealhulgas usaldusväärselt ja erapooletult.

Maanteeametil on õigus talle pandud ülesannete täitmiseks esitada päringuid ja saada andmeid karistusregistrist, rahvastikuregistrist, isikut tõendavate dokumentide andmekogust ja teistest riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudest (LS § 175 lg 2). Maanteeamet võib kasutada ja töödelda ka liiklusregistris olevaid andmeid (LS § 184 lg 5).

Seega järgis Maanteeamet isikuandmete töötlemisel eesmärgikohasuse põhimõtet.

Kinnitust ei leidnud ka kahtlus, et Maanteeamet võis rikkuda isikuandmete töötlemise minimaalsuse põhimõtet. Maanteeameti kinnitusel töödeldi liiklusregistris oleva sõiduki omaniku, kasutaja ja sõiduki ülevaatus teinud inspektori isikuandmeid. Need olid minimaalselt vajalikud andmed, selleks et selgitada välja, kas ülevaatus on tehtud sõidukile, mis kuulus ülevaatus ajal ülevaatus teinud isikule või mille vastutav kasutaja ta oli. Pealegi ei olnud tegemist eriliigiliste isikuandmetega, mis oleks eriliselt kaitstud (IKÜM art 9).

Väitsite, et Maanteeamet töötles ülevaatuspunkti üle haldusjärelevalvet tehes massiliselt kolmandate isikute andmeid. Maanteeameti esindaja selgitas õiguskantsleri nõunikule, et sellist andmetöötlust ei tehtud. Kontroll piirdus nende sõidukitega, mille omanik või vastutav kasutaja oli ülevaatus teinud inspektor. Sama järel dub ka Teile Maanteeameti saadetud kirjast. Kui mõne sõiduki andmete kontrollimisel võiski liiklusregistrist selguda sõidukiga seotud kolmanda isiku nimi, ei saa seda pidada massiliseks andmete töötlemiseks.

KVS-is sätestatud toimingupiirangute, HMS-ist tulenevate ja sõidukite ülevaatusle kehtivate nõuete kohaselt on keelatud teha ülevaatus sõidukile, mille puhul võib tekkida kahtlus ülevaatus objektiiivsuses ja erapooletuses. See nõue hõlmab laiemat isikute ringi kui üksnes ülevaatus teinud isikuid ja tema pereliikmeid – HMS § 10 lg 1 p 4 ja KVS § 11 kohaselt võib huvide konflikt tekkida ka muudel juhtudel (vt nt seotud isik KVS § 7). Sellise rikkumise riski vähendamiseks peabki Maanteeamet tegema järelevalvet ja selleks võib olla vaja töödelda ka kolmandate isikute isikuandmeid. Isikuandmete töötlemine on õiguspärane, kui töötlemiseks on IKÜM artiklist 6 tulenev õiguslik alus ning töötlemine vastab artiklis 5 sätestatud üldpõhimõtetele. IKÜM-st tulenevaid reegleid ja andmesubjekti tagatise järgides on võimalik ka lähikondsete isikuandmeid töödelda, kuid sellise töötlemise lubatavuse täpsemad tingimusi tuleb eraldi analüüsida.¹

Maanteeameti tehnosakonna pädevus

Küsisite, kas Maanteeameti tehnosakonnal oli õigus teha haldusjärelevalvet, kuna [Maanteeameti põhimäärus](#) seda ette ei näe.

Põhimäärus ei ole haldusorganiväliseid suhteid reguleeriv õigusakt ja selles ei pea ameti struktuuriüksuste pädevust ammendavalt kirjeldama. HMS § 8 lõige 2 sätestab, et haldusorgan määrab isikud, kes tegutsevad haldusmenetluses haldusorgani nimel, kui seadus või määrus ei sätesta teisiti. Haldusorgani nimel tegutsevate isikute pädevuse võib määrata põhimääruses, kuid see ei välista muid viise, näiteks ametijuhendit või peadirektori käskkirja või muid sisedokumente.

HMS ei sätesta, millises vormis tuleks haldusorganisiseselt pädevust delegeerida.² Seega on kõnealusel juhul oluline Maanteeameti LS § 73 lõikes 3 sätestatud pädevus teha haldusjärelevalvet sõidukite ja nende haagiste ülevaatus ja ülevaatus tegevate äriühingute üle. Põhimäärusega ei saa kitsendada seadusega ametile pandud kohustusi ega pädevusi.

Soovisite ühtlasi selgitust, kuidas on võimalik erapooletult teha Maanteeameti ametnikele kuuluvate sõidukite ülevaatus, kui ülevaatuspunkti üle teeb järelevalvet Maanteeameti ametnik. Ametiisikut, kelle seos tuleneb eranditult ametiisiku ametikohustustest, ei loeta seotud isikuks

¹ Vrd Andmekaitse Inspektsiooni kriitikat haldusorganite poolt lauspäringute tegemise kohta. AKI 2017. a aastaraamat, lk 10 (https://www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/aastaraamat_2017.pdf).

² Vt ka [A. Aedmaa jt. Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu 2004, lk 53.](#)

(KVS § 7 lg 2) ja seega ei kohaldu ka toimingupiirangud (KVS § 11 lg 1). Ülevaatuse erapooletus tagatakse sellega, et ametiisik ei või oma ametiseisundit kuritarvitada ega tohi mõjutada ülevaatust tegevate inspektorite enda kohta soodsamat otsust tegema.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Maanteeamet, Andmekaitse Inspektsioon

Ago Pelisaar 693 8407 Ago.Pelisaar@oiguskantsler.ee
Monika Mikiver 693 8418 Monika.Mikiver@oiguskantsler.ee